

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/2 2021 s. 489-510, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ÖRGÜ MODEL ADLANDIRMALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Betül BÜLBÜL OĞUZ*

Geliş Tarihi: Aralık, 2020

Kabul Tarihi: Nisan, 2021

Öz

Başlangıçta insanoğlunun ihtiyaçları ile ortaya çıkmış olan *ör-* eylemi günümüzde bir hobi olarak evrensel kimlik kazanmıştır. Her toplum *örmek* ile elde edilen ürünlerde farklı motifler kullanmaktadır. Üretilen bu motiflerin adlandırılması da toplumsal ve kültürel etkiler taşımaktadır. Çalışma kapsamında yün ipi ile örülen örgü modellerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen iki yüze yakın örgü model adlandırması öncelikle yapısal olarak ele alınmıştır. Türkçenin kelime yapım yolları ve kelime grupları ile oluşturulmuş birleşik ve basit yapıdaki adlandırmalar incelenmiştir. Çalışmanın ele aldığı bir diğer konu ise örgü modellerine adlandırma yapılırken hangi nedenlerle ve güdülerle davranıldığı ve model isimlerinin içeriğidir. Bu konu semantik başlığı altında incelenmiştir. Adlandırmalarda gündelik hayatın, coğrafyanın, yiyecek-içecek adlarının, eşyaların ve popüler kültür öğelerinin bulunduğu tespit edilmiştir. *Ör-* eylemi toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadın emeğini yansıtmaktadır. Bu bağlamda kadın dünyasından hangi sözleri barındırdığı, yüz yüze öğrenilebilecek olan örmenin, teknolojinin gelişmesi ile genel ağ sayfalarında kendisine nasıl yer bulduğu da çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yün örgü, örgü işleri, morfoloji, semantik, dilbilim.

AN EXAMINATION OF THE NAMES OF KNITTING MODELS

Abstract

The act of *knitting*, which came into being as part of human needs, has assumed a universal identity as a hobby today. Different motifs are used in *knitted* products in different societies. The naming of these products underscores social and cultural influences. The aim of this study is to examine knitting models made of wool. The naming of approximately two hundred knitting models were first examined structurally. Compound and simple names, which are constructed by Turkish word-derivation methods and word groups, were examined. Another aim of the study is to examine the logic behind the naming of these models as well as their content. This was studied under the semantics sub-section. It was determined that daily life, geography, and food/drinks names, objects, and popular culture elements play a role in the naming of motifs. In terms of gender roles, *to knit* reflects female labour. In this respect, the study also focuses on the word clouds in the female world and on how, with the advent of technology, knitting, which can be learned face to face, is situated within the internet.

Keywords: Wool knitting, knit-ware, morphology, semantics, linguistics.

* Dr. Öğr. Üyesi; Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, betul.oguz@cbu.edu.tr

Giriş

İnsanoğlunun hem doğa hem de yaşamış olduğu coğrafyadaki canlılarla ilişkisi dünya var olduğundan beri devam etmektedir. Bireyin doğadan faydalanmasında; yeme ve barınma ihtiyacı öncelikli figürler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan için temel olan figürler arasında giyinme ihtiyacını da saymak mümkündür. İnsan, üzerine alacağı giyinme nesnesinin malzemesini de yine doğadan karşılamaktadır. Yün bu malzemelerin arasında öne çıkanlardan biridir. İnsanı iklim şartlarından ve çevresel etkilerden koruyan yün ve yün iplikle üretilen giyim ürünlerinin tarihi milattan önceye dayanmaktadır. Nitekim MÖ 8. yüzyılda yaşamış eski Yunan şair Heseidos, hayvan kılından örülen bir ayakkabı astarından (Piloı) bahsetmektedir (Karatay ve Oyman, 2017, s. 104). Burada bahsedildiği gibi ister ayakkabı, çorap isterse de iç ya da dış giyim malzemesi olsun yün iplikten imal edilen giyim malzemelerinin farklı üretilme biçimleri vardır. Kullanılan yünün cinsi, kalınlığı, esnekliği gibi unsurlara bağlı olarak üretilen eşyanın yapım sürecinde hem yöntem hem de üretim araçları farklılaşabilmektedir.

Örmek eylemi ile üretilen ürünlerde kullanılan üretim araçları coğrafya ve kültüre göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda; “Türk el sanatları, iğne, tığ, firkete, mekik vb. aracılığıyla ipek, pamuk ipliklerle ince örgüler, tığ, şiş, yün iplikle yapılan kalın örgülerden oluşan zengin bir birikime sahiptir” (Kalafat, 2017, s. 557).

İnsanlığın yün dokuma ve örme ile temel ihtiyaç olarak gördüğü giyinme araçlarını üretmesi elbette yüzyıllar sürmüştür. Sanayinin ortaya çıkması ve kumaş üretimi ile yün örgü, giyinmenin temel aracı olmaktan çıkmıştır. Ancak insanın örme eylemi ile olan ilişkisi sadece giyinmek ile sınırlı kalmamıştır. Örme eylemi giyinme dışında; süs eşyası, ev eşyalarının tamamlayıcısı (bulaşık bezi, banyo lifi, kapı süsü vb.) olarak üretilmeye devam etmiştir.

Türk kültüründe genel olarak yün ve iplikle üretilen giyim eşyalarında şiş ve tığ ön plana çıkan iki araçtır¹. Örmeye araç olan ipin kalınlığı ve cinsi hangi örme aletinin kullanılacağına belirleyici unsurdur. Ayrıca ipin kalınlığına, cinsine ve örülmek istenen eşyanın modeli ve işlevine göre kullanılacak aletin yanı sıra şiş ya da tığın kalınlığı da (numarası) değişebilmektedir.

Geleneksel bir uğraş olan örme kullanıldığı kültür içerisinde atasözü, deyim ve halk inanışlarında da yer bulmaktadır. Örneğin Türk kültüründe, yeni bir örgüye başlarken örülen şeyin bir an önce bitebilmesi için birisinden örgü yapılan odaya hızlı bir biçimde girmesi istenir. Örmesi uzun süren şeylerle ilgili de örgüye başlanıldığı sırada orada olan kişiler ağır hareketli ya da tembel olmakla suçlanır. Yine genç kızların sevdikleri kişi için atkı örmesi hoş karşılanmaz. Bunun sebebi ise sevilen kişiye atkı örülmesinin ayrılık getireceğine dair olan inançtır.

Temel ihtiyaçları karşılamaktan çıkarak bir kültür hâline gelen örme eyleminin elbette dildeki varlığı da oldukça geniştir. Bu geniş kapsama alanında örme eylemi ve araçlarının söz varlığındaki yeri kadar üretilen “şey”lerin isimlendirilmesi de önem arz etmektedir.

Üretilenlerin isimlendirilmesine geçmeden önce çalışmanın diğer ayağı olan “toplumsal cinsiyetin” örme eylemi ile olan ilişkisinden söz etmek gerekmektedir. Örme eylemi günümüzde cinsiyetçi bir eylemdir. İster yün ister tığ ile yapılmış olsun; bu araçlarla herhangi bir şeyi üretmek büyük ölçüde kadınlara hasır.

¹ Elbette iğne ve başka araçlarla yapılabilen eşyalar söz konusudur. Ancak tığ ve şişin kullanım sıklığı sebebiyle diğer üretim araçlarına bu çalışma kapsamında yer verilmemiştir.

Örgü Modellerinde Adlandırma

Kadınların ürettiği ürünlerde yukarıda da belirtildiği gibi örme eyleminde kullanılan araç ve yapılan adlandırmalar hem ipin cinsine göre hem de örme işinin yapıldığı araca göre farklılık göstermektedir. Dantel, kanaviçe, yün örgü gibi örgü çeşitleri arasında ortaklaşan model ya da motif isimleri de görülebilmektedir. Ayrıca yün materyali dışında iğne, tığ gibi araçlarla ve yün dışında başka materyallerle üretilen örgüler de vardır. Dolayısıyla, daha geniş bir çalışmada örgünün materyaline ve örme aracına göre değişen adlandırmaları da incelemek mümkündür. Bu makale kapsamında yün ile üretilen ve örme aracı olarak şiş kullanılan örnekler tercih edilmiştir. Burada sadece yün şiş örgü için iki yüze yakın model isminin derlendiği düşünüldüğünde, bu sayı tüm örme biçimlerine yayıldığında çok daha fazla malzeme elde edilmiş olacaktır.

Yün örgüye ait model isimlerinin söz varlığında örgü çeşitlerinin yanı sıra coğrafyaya göre farklılaşan kullanımları bulunmaktadır. Toplumsal belleğin aktarımında bir öge olan örgüde, coğrafyanın değişmesi ile değişen çevre ve doğa şartları model isimlerine de yansımıştır. Örneğin *zikzaklar* ya da *ajurlu zikzaklar* olarak bilinen örgü modeli *baharlık* ve *çıkılmaz sokak* isimleri ile de adlandırılmaktadır. Dilbilimsel olarak nasıl herhangi bir dilin diyalekti olmaması mümkün değilse örgü model adlandırmalarında da bölgelere ve ağızlara göre farklılaşan adlandırmalar da ayrı bir çalışma konusu olacak kapsamdadır. Anadolu coğrafyasında farklı örgü modellerine ait adlandırmalar ağız çalışmaları bakımından da önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu sebeple daha kapsamlı olarak yapılacak bir araştırmada, aynı model isminin farklı coğrafyalarda nasıl adlandırıldığını ele almak mümkündür.

Yün örgü modellerinde yapılan adlandırmalar, kadın dünyasına ait söz varlığının büyük oranda yansımaları göstermektedir. Adlandırmalarda geçen yer isimlerinden renklere, duygulardan bitki adlarına kadar var olan soyut ya da somut kelimeler toplumsal dilbilim açısından da değer taşımaktadır.

Modellere verilen isimlerin başlangıçta bir kişi tarafından verildiğini düşünmek mümkündür. Ancak bu önerme doğru olmuş olsa da bütün bir söz varlığının anonim olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Dolayısıyla hem bir idyolekten (birey dil) hem de sosyolekten (toplumsal dil) söz edilebilir.

Dilin türlere ayrılmasında söz konusu kavramları öne süren Dittmar olmuştur. Dittmar bir topluluk içerisinde kullanılan dil türlerini; ölçünü (standart), bölgesel (Dialect), Toplumsal (Sociolect) ve İşlevsel (Functional) türler olmak üzere dörde ayırmıştır (İmer, 1987, s. 217-218). Bu toplumsal dil türlerini bireyin kendine has kullanması ise bireysel dili (idyolekti) oluşturmaktadır. Toplumsal dil türlerinin kullanımında çevre, din, etnik grup, sosyal ve sınıfsal statünün belirleyici etkisi vardır. Toplumsal dilin kesin sınırının belirlenmesi ise tam da sözü edilen belirleyici etkenlerden dolayı oldukça güçtür (König, 1991, s. 64).

Yukarıda söz edilen anonim söz varlığının bir kısmında kullanılan örgü model adlandırmaları, örgü yapan kişiler ve yapılan çevre bakımından bir cinsiyet ve sosyal sınıfa dahildir. Bu yönüyle dilbilimsel açıdan toplumsal bir türün ürünüdür. Toplumsal türlerini, bireylerin kişisel olarak dili kullanırken tercih ettikleri; dil tutumu, kullandığı sözcükler, konuşma davranışı, konuşma tarzı (Öztürk Dağabakan, 2019, s. 60) oluşturmaktadır. Örgü modelleri her ne kadar toplumsal dil içerisinde dolaşıma girdiklerinde anonim olsalar da başlangıçta bir idyolektin zihin dünyasının ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Bireysel diller konuşurların ayırt edici dil özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple *Zeki Müren dişi* gibi bir adlandırma yapılabilmekte ve Charlie Chaplin gibi bir adlandırma ile ise karşılaşılmamaktadır. Sonuç olarak, örgü model adlandırmalarında kabul gören ve uzlaşım ile kabul edilen model isimleri bireysel ve toplumsal dilin ürünleri olarak kullanılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında yün örgü ile üretilen 181 örgü modeli / motifi tespit edilmiştir. Elde edilen model isimlerinin adlandırılmasını yapısal (morfolojik) ve anlambilimsel (semantik) bakımdan ele almak mümkündür.

Yapısal İnceleme: Basit, Türemiş ve Birleşik Yapıdaki Adlandırmalar

Örgü model adlandırmalarının yapısal olarak ele alınmasında dil bilimsel olarak hangi sözcük türleri ile oluşturdukları ve söz varlığındaki hangi yapıların kullanıldığının ortaya konması amaçlanmıştır.

Örgü modellerinde kullanılan isimler morfolojik açıdan basit, türemiş ve birleşik olarak tasnif edilmiştir. Tespit edilen örgü model adlandırmalarının 3'ü ise kurallı cümle şeklinde oluşturulmuştur. Cümle kuruluşunda olan örgü model adlandırmaları sayıca az olduğu için ayrı bir başlıkta değerlendirilmemiştir.

Cümle yapısındaki model isimleri şöyledir: *Sarhoş yolunu şaşırıldı. Tohumlu yılan güle dolandı. (Yılan güle dolandı). Eltim gördü görümcem ördü.*

Ele alınan 181 örgü modelinin adlandırılmasında 43'ü ise basit ve türemiş yapıdaki kelimelerden oluşmuştur. Bu kırk üç model ismi arasında yalnızca dört tanesi özel isimdir. Bu özel isimlerin üçü yer ismidir: *Çanakkale, Tunus ve Selanik.*

Basit ve Türemiş Kelime Yapısındaki Adlandırmalar

Türemiş sözcükten oluşan örgü model adlandırmalarında isim çekim ve yapım kategorisinden ek alan örnekler bulunmaktadır. Bu tip örneklerde yalnızca iki ek kullanılmıştır. Bunlardan biri isimden isim ve sıfat türeten ve Türkiye Türkçesinde her isme gelebilen (Korkmaz, 2003, s. 53) yapım eki +II/+IU' dur. *Bombeli, küpeli, fıstıklı* gibi örgü model adlandırmaları bu eke örnek olarak verilebilir.

Görülen diğer ek ise isim çekim kategorisinde isimlerde ve fiillerde kullanılan çokluk eki +IAr'dır (Korkmaz, 2003, s. 51). *Bademler, midyeler, çimenler* gibi örgü modelleri çokluk isminin kullanıldığı örnekler arasındadır. Çokluk ekinin kullanıldığı örneklerde, söz konusu örneklerin yalın biçimleri de kullanılmaktadır. Örneğin; örgü model adlandırması olarak hem *midye* hem de *midyeler* olmak üzere iki ayrı adlandırma yapılmıştır. Aynı model için çokluk eki almış ve almamış örneklerin kullanılmasının iki farklı sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki; ismin yalın hâlinin kullanımının tek ve büyük bir modeli temsil etmesidir. Diğeri ise çokluk eki almış örgü model isminin birbirine geçmiş modellerle yapılmasından kaynaklanmaktadır.

Basit yapıdan oluşan örgü modeli adlandırmalarından yalnızca 9'u soyut isimlerden oluşmaktadır. Kalan 34 adlandırmada ise bitki, doğa, yiyecek, beden, eşya gibi başlıklardan somut isimler kullanılmıştır.

Elbette örgü modellerinde somut isimlerin çok olmasının anlaşılır bir sebebi vardır. Örnek eylemi ile elde edilen ürün, somut bir eşyadır ve bir ürün modelinin çoğaltılmasında "örnek" kelimesi kullanılmaktadır. Herhangi bir motif çoğaltılmak istendiğinde asıl modelin anlaşılacağı kadar küçük bir parçası bir başka yün ile uygulanmaktadır. Böylelikle modeli

bilmeyen bir kişi *örnek* üzerinden uygulama yapabilmektedir. Dolayısıyla örneği uygulayacak kişiye tarif ederken somutlaştırılmış benzetmelerden faydalanmak, modelin anlatılmasını kolaylaştırmaktadır. Örneğin; *bon bon şekeri* örneğini anlatırken ya da eldeki örnek üzerinden model çıkartılırken aslında zihindeki “bon bon şekeri” resmi somutlaştırılmış olmaktadır. Bu somutlaştırmayı aşağıda verilen listedeki model resimlerinde de görmek mümkündür. *Kirpik, nohut, baklava* ya da *rende* isimli örgü modellerinin resimlerinde, söz konusu somut isimlerin benzerliği dikkat çekmektedir. Rende modelindeki motif şekli ile rende eşyası arasındaki benzerlik örgü model isimlerinin adlandırılmasındaki nedenliliği de ortaya koymaktadır. Adlandırma ile ilgili inceleme ilerleyen bölümlerde detaylı biçimde verilecektir.

Somut isim olarak oluşturulan ve basit yapıdaki örgü modellerinde bitki, eşya, hayvan ve yiyecek isimlerine rastlamak mümkündür. 43 basit yapıdaki örgü model isminin yalnızca 9 tanesinin soyut isimden oluşması; yukarıdaki örneklerin çoğaltılmasındaki somutlaştırma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Soyut örgü model isimleri arasında; *virgül, kabarcık, şaşkın, huzur* gibi adlandırmaları saymak mümkündür.

Birleşik Yapıdaki Adlandırmalar

135 birleşik yapıdaki örgü model ismi içinde isim tamlamaları, sıfat tamlamaları ve ikilemeler bulunmaktadır. Birleşik yapılar içerisinde 75 tanesi isim tamlaması şeklinde kurulmuştur. Örgü model adlandırmalarında kullanılan kelime grupları içerisinde isim tamlamalarının sayısı diğer kelime gruplarına göre daha fazladır. İsim tamlamalarının sayısının çok olmasının gramatikal açıdan çok anlaşılabilir bir sebebi vardır. İsim tamlamaları bir şeyi belirtmek için kurulmuş kelime gruplarıdır. Bu tamlamalar içerisindeki belirtisiz isim tamlamaları ise “nesne adı olmaya en elverişli kelime gruplarından” (Karahana, 2010, s. 44) biridir. *Ör-* eylemi ile gerçekleştirilen örgüler de ister şiş ister tığ ile örülmüş olsun, nihai olarak bir nesne elde edilmektedir.

Belirtili ve / veya belirtisiz isim tamlaması ile oluşturulan örgü model isimleri de tıpkı basit yapıdaki adlandırmalar gibi somut / soyut kuruluşa sahiptirler. Oluşturulan isim tamlamalarında somut isimli tamlamaların çokluğu dikkat çekmektedir. *Çilek taneleri, çam ormanı, deniz dalgası, kahve çekirdeği, defne yaprağı, bal peteği ve nar tanesi* gibi örnekler somut isim tamlamaları arasında sayılabilir. Soyut olan isim tamlamalarındaki örgü model adlandırmalarda ise duyguların ifade edilmesine sık rastlanmaktadır. *Sevgi kanatları, kader ağı, sevgi çiçekleri* duyguları ifade eden soyut örgü model adlandırmalarındandır.

Sıfat tamlamalarında ise en dikkat çeken özellik, daha önce bir örgü model ismi olarak kullanılmış yapıların burada söz konusu örneği tarif etmek için kullanılmasıdır. Örneğin *dalga, ajur, fitil, fıstık, burgu* gibi örnek isimleri bu adlandırmalarda tamlayan konumundadır. *Dalgah erişte, dalgah yollar, fıstıklı süpürge, fitilli burgu, burgulu halat, ajurlu altıgen, ajurlu dalga* tamlayan örnek adı olan model isimlerindedir.

Yukarıda somut isimlerin örgü model adlandırmalarında sıklıkla kullanılmasında örneği çıkartırken kolaylık getirdiği belirtilmişti. Elbette aynı durum tamlamalar bakımından da geçerlidir. Somut bir şey ile ilişki kurularak yapılan adlandırmalarda benzetmelerde motifin küçüklüğüne ya da ebadına vurgu yapıldığı görülebilmektedir. *Kuzu dişi* örneğindeki motifin küçüklüğü aşağıda verilen listede de görülebilir. Bir örneğin üretilecek eşyadaki sayısı ya da miktarı zaman zaman sayıyla belirtilebildiği gibi (*üç ters bir düz, üçlü yaprak vs.*) yapılan tamlamalarla da sağlanmış. Örneğin *uçuşan kelebekler* örneğinde (aşağıda da görülebileceği gibi) birden fazla kelebek motifi

bulunmaktadır. Modeldeki *kelebek* isminde çokluk eki olmasına rağmen kelebeklerin bu çokluğu çoklu kelebek, bol kelebekli gibi bir isim yerine kelebeğin bir özelliği ile *uçuşan kelebekler* hâlini almıştır. Elbette sadece boyut belirten sıfatların yer aldığı örnekler de bulunmaktadır. *Küçük kabarcıklar, küçük tavşanlar, minik kurdeleler, minik piramitler* gibi örnekler doğrudan sıfat kullanılan örnekler arasındadır.

Anlambilimsel İnceleme

Sokrates, *Kratylos Diyalogu*'nda adlar ve onların adlandırdıkları şey arasında doğalarına uygun bir bağ olduğunu iddia etmektedir (Platon, 2015, s. 31). Nesnelere veya şeylere bir isim verme ile ilgili tartışmaların en erken örneklerinden biri olan bu diyalogda; adların işlevleri, adlar ve onların adlandırdıkları şeyler arasındaki ilişkinin yapısı ve bir şeyin kaç doğru adı olabileceği (Aysever, 2002, s. 154) irdelenmektedir. Sonrasında Ferdinand de Saussure şeyler ve onların isimleri arasındaki ilişkiyi nedensizlik kavramı ile açıklamıştır (Saussure, 1998, s. 111). Saussure'e göre bir şey ile ona verilen arasında bir nedenlilikten söz edilemez zira eğer bir nedenlilikten söz etmek mümkün olsaydı isim verilen şeyin tek bir doğru adı olabilirdi. Saussure yansıma sözcükler, ünlemler gibi kelimeler için dahi kısmi bir nedenlilikten söz etmektedir. Orada da bir hayvanın çıkardığı sesin, örneğin köpeğin çıkardığı sesin, Fransızlar tarafından *ouaoua* şeklinde duyulurken Almanlar tarafından *wauwau* şeklinde duyulduğunu ve farklılaştığını belirtmektedir (Saussure, 1998, s. 114).

Bu noktalardan bakıldığında örgü modellerine verilen isimler için de kısmî bir nedenlilikten söz edilebilir olduğunu belirtmek gerekmektedir. Elbette buradaki nedenlilik ilkesi tüm model adlandırmaları için geçerli değildir. *Kader ağı* adlandırmasında somut bir nedensellik olmasa da *kılçık* ya da *kirpik* modellerinde şekle bakıldığında kısmi bir nedenlilikten söz edilebilir. Burada sözü edilen nedenlilik Saussure ya da Sokrates'in ortaya koyduğu türden bir nedenlilik değildir. Örgü modellerindeki adlandırmada dilde zaten var olan kelimelerle yeni bir anlamlaştırma yapılmaktadır. Burada dilbilim açısından değişmeyen şey dildeki "eski" sözcükler vasıtasıyla "yeni" olarak oluşturulan adlandırmaların uzlaşım olmasındadır (Saussure, 1998, s. 114).

Anlambilim sözcüklerin işlevini incelemektedir. Bir sözcüğün işlevini gerçekleştiribilmesi için ise aktarım yapılması gerekmektedir. Burada adlandırılan öge dildeki temel sözcüklerden biri değildir. Semantik açıdan söylemek gerekirse örgü model isimleri yapay göstergelerdir. Yapay göstergeler; "bir uzlaşım ve saymaca sonucu yapay oluşturulmuş göstergelerdir" (Günay, 2004, s. 61). Yapay göstergelerin adlandırılmalarında bağlamsal anlamın yeri büyüktür. Örneğin *küpelî* kelimesinin anlamı "küpesi olan", *kanatlı* kelimesi ise "kanadı olan"ı işaret etmektedir. Oysa bu sözcükleri *ör-* eylemi etrafında ele alındığında somut olarak bu nesnelere olmadan ama o nesnelere benzetilerek oluşturulmuş örgü modeli akla gelecektir. Her iki sözcük için Türkiye Türkçesinde sahip olunan uzlaşım benzer şekilde örgü ören kişiler arasındaki evrende de *küpelî* dendiğinde zihinde bir küpe resmi yerine

örgü modelinin resmi gelecek ve artık küpeli kelimesinin bu bağlamdaki anlamı “7 ilmek üzerine aralara 2 ters ilmek, bir dolama ve iki düz ilmek...” ile yapılan örgü örneğini temsil edecektir.

Semantik açıdan bu tip anlam değişimleri iki başlık altında incelenebilmektedir: *Mantıksal Adlandırma* ve *Anlatımsal Adlandırma* (Guiraud, 1984, s. 58-59). Mantıksal adlandırmada çağrışım ve nesnellik esas unsurlardır. Anlatımsal adlandırmada ise konuşurun şeye yüklediği duygusal, sanatsal değer söz konusudur. Örgü model adlandırmalarında her iki adlandırma biçimini de görmek mümkündür. Ancak örgü modellerindeki söz konusu adlandırmaları kendi bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. Aksan bağlam (contex) kavramını “Bir göstergenin, birlikte bulunduğu öteki göstergelerle oluşturduğu ve anlamını aydınlatan bu bütün” (Aksan, 2009, s. 75) şeklinde tanımlamaktadır. *Kahve köpüğü, kedi tırmığı, lale yaprakları, katlı yelpaze* gibi adlandırmalar ör- eylemi anlam eksenini etrafında yeniden anlam kazanmakta ve dolayısıyla alıcı ve verici arasındaki işlevleri farklılaşmaktadır.

Örgü model adlandırmaları her ne kadar yapay göstergeler olsalar da doğal dilin verilerini kullandıkları için doğal dilin özelliklerini taşımaktadırlar. Her dilde görülen diyalekt ve sosyolektteki farklı kullanım biçimlerinden örgü model isimleri bağlamında da söz etmek mümkündür. Örneğin *minik yelkenler* ve *beşte beş* model adlandırmaları farklı biçimlerde kurulmuş olsalar da aynı örneği temsil etmektedirler. Burada yukarıda da söz edildiği gibi tıpkı ölçünlü Türkçede kullanılan bir sözcüğün ağızlardaki farklı kullanımlarına benzer bir durumdan söz etmek mümkündür. Örneğin *havuç* sözcüğünün Anadolu ağızlarında “Yerebatan, Yere geçen, Bödük, Barnak, Sivirtme, Pürçek” (Aksan, 1996, s. 218-219) gibi farklı adlandırmaları mevcuttur. Farklı coğrafyadaki ağızlarda verilen adlandırmaların hepsi havuç kelimesini işaret etmektedir. Örgü modellerinden yukarıda verilen *minik yelkenler* ve *beşte beş* örneği de söz konusu adlandırmalarda da bölgesel türlerin kullanımını ortaya koymaktadır.

Örgü modelinde adlandırma yapan kişilerin etrafındaki coğrafya ve kültürel farklılık aynı örneğin farklı biçimlerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Örgü model adlandırmalarında doğadan ve çevreden yararlanmak örnekler arasında çok sık görülen bir durumdur. İnsanın çevresinde gördüklerini bir şeye isim verirken kullanması temel bir dürtüdür de denilebilir. Doğayı ve çevresini farklı şekilde gören ve anlamlandıran kişilerin ellerindeki eşyayı adlandırmaları da farklı olabilmektedir.

başak bahçesi - başak tarlası,

deniz dalgası (veya denizde dalga) - su dalgası,

kahve çekirdeği – çatlak kahve,

kanatlı – sevgi kanatları,

sultan küpesi - yapraklı küpe çiçeği,

çıtı pıtı – çitlembik,

buğday başağı - balık kılçığı,

boncuk boncuk – boncuk bahçesi gibi çiftlerin her biri farklı adlandırmalara sahip olsalar da aynı örneği işaret etmektedir.

Zaman zamansa ağız farklılıklarına benzer şekilde farklı bölgelerde ses ve eklerin farklılaşması ile oluşmuş örnekler görülmektedir. Çokluk ekinin kullanılması ya da kullanılmaması söz konusu örneklerde sıklıkla görülen bir farklılıktır. *Salkım dalları – salkımlı dallar, dalgalı köpük – köpüklü dalgalar, süt dişi – süt dişleri, lale yaprağı – lale yaprakları* bu durum için örnek verilebilir. Burada böylesine bir detayın verilmesinin sebebi bu morfolojik farklılıkların zaman zaman anlamı da etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin yukarıda verilen örneklerin aksine *kabak çiçeği* ve *kabak çiçekleri* adlandırmaları farklı örgü modellerini temsil etmektedir.

Yukarıda insanın herhangi bir şeyi adlandırmasında çevresinden faydalandığı belirtilmişti. Ele alınan örgü modeli adlandırmalarında doğa ve doğa kavram alanı ile yakın olan bitki ve hayvanlardan sıklıkla faydalanıldığı görülmektedir. Dalga, orman, tümsek, tepe gibi doğada görülen yükseltelerin isimleri ile oluşturulmuş örgü modelleri bu durum için örnek oluşturmaktadır: *çam ormanı, çapraz tümsek, deniz dalgası, köpüklü dalgalar, ajur dalgaları* gibi.

Örgü model adlandırmalarında geçen bitki, meyve, sebze isimleri de çeşitlilik arz etmektedir. Burada doğrudan bir bitki ya da sebzenin adının geçtiği örnekler olduğu gibi (*ahududu, badem, çilek taneleri, fındık bahçesi, kabak çiçekleri, nohut, pirinç, armut ağacı*) tabiattaki dal ve yaprak sözcükleri ile oluşturulmuş adlandırmalar da bulunmaktadır. Dal ve yaprak kelimeleri örgü modellerindeki örneklerde tıpkı çokluk ekinin çoğu zaman örneğin birden fazla olduğunu işaret etmesine benzer bir şekilde söz konusu motifin örülecek şeyde kapladığı alanı belirtmektedir. Örneğin içerisinde dal geçen örgü model adlandırmalarındaki örnekler dar, uzun ve dikey motifleri işaret etmektedir. Aşağıdaki listede; *bahar dalı, tomurcuk dalları, salkımlı dallar, selvi dalları, zeytin dalı, çatlak dallar vb.* örneklere bakıldığında bu durum göze çarpacaktır. Yaprak sözcüğü ile oluşturulan motiflerde ise içinde dal geçen örneklere göre daha enine oluşturulmuş ve daha geniş şekiller görülmektedir. Yine yaprak kelimesinin geçtiği örneklerde de çevrede yetişen defne, muşmula söğüt gibi bitkilerin yaprakları ile adlandırmalar yapılmıştır. Bunların yanı sıra *sonbahar yaprakları, yapraklı saklı bahçe, mor yapraklar* gibi daha soyut örnekleri görmek de mümkündür.

Sadece yaprak ve dal değil, ot ve çiçek isimleri ile oluşturulmuş örgü modelleri de görülmektedir. Bazı model isimleri bükmeli çiçekler gibi geneli yansıtırsa da karanfil, kardelen çiçeği, kır çiçeği, aslan ağzı, gelincik, hanımeli, yaz gülü gibi pek çok çiçek adını model ismi olarak görmek mümkündür. Çiçek isimleri içerisinde en fazla kullanılan ise laledir. Laleler isminde bir örgü modeli olmasına rağmen; *lale yaprakları, lale buketi, lalezar, İstanbul lalesi, laleli, lale bahçesi, minik laleler* gibi pek çok model ismi bulunmaktadır.

Doğa ve bitki başlığında tıpkı lale gibi sarmaşık için de ayrı bir yer ayırmak gerekmektedir. Sarmaşık her bölgede hem ev içerisinde hem de ev dışında yetiştirilen bir bitki olarak örgü modellerinde de en fazla kullanılan bitkidir. Sarmaşık kelimesi ile gündelik hayatta oluşturulan her türlü tamlamanın bir örneği de örgü motiflerine yansımıştır. *Sarmaşık dalları, sarmaşık çiçeği, sarmaşık gülleri, sarmaşık bahçesi* gibi doğrudan kullanımların yanı sıra örgü

ile ilgili terminolojide sarmaşık kelimesi ile birlikte kullanıldığı *ajurlu sarmaşıklar*, *sarmaşık burgular* örnekleri de bulunmaktadır.

Hayvan isimleri ya da hayvan özelliklerinden faydalanılan adlandırmaları da bitki ve çiçek isimleri kadar olmasa da örgü modelleri içinde saymak mümkündür. *Deniz minareleri*, *istiridyeye*, *kuzu dişi*, *küçük tavşanlar*, *sıçan / fare dişi*, *tavşan kulakları*, *kaz ayağı*, *uçuşan kelebekler* gibi doğrudan hayvanın kendisini konu edinen adlandırmalar bulunmaktadır. Bunların yanı sıra hayvan ismi geçse de doğrudan hayvanı işaret etmeyen adlandırmalar da vardır. *Serçe izi*, *örümcek ağı*, *tohumlu yılan güle dolandı*, *kılçık*, *kedi tırmığı* örneklerini bu başlıkta vermek mümkündür. Her ne kadar hayvan ismi taşısa da bu coğrafyada olmayan ama biçim itibarıyla motif oluşturmada kolayca somutlaştırılabilen timsah da *timsah sırtı*, *timsah derisi* model isimleri ile hayvanlar başlığında yer almaktadır. *Timsah sırtı* adlandırmasının bir model adı olarak kullanılmasında çeviri faktörünün etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Türkçe hazırlanan ve İnternet’te bulunan web sitelerinde de *timsah sırtı* isminin yanı sıra *krokodil örgü* ya da *timsah sırtı modeli / Krokodil örgü* şeklinde kullanımları görmek mümkündür (tr.pinterest.com). Bu adlandırmada İngilizce crocodile olan timsah kelimesinin yazımının yerleştirildiği görülmektedir.

Örgü model adlandırmalarında doğadan faydalanılmasının yanı sıra gündelik hayata ilişkin kelime ve kavramların yer aldığı da görülmektedir. Gündelik hayat ile ilgili söz varlığını, yiyecek ve eşya gibi başlıklarla somutlaştırmak mümkündür. *Tarak*, *küpe*, *yelpaze* gibi örgü model adlandırmalarında kullanılan eşya isimlerinin cinsiyet olarak kadının dünyasından olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından da Türkiye’de hem kadınların hem de erkeklerin %90’ından fazlası örgü gibi el işlerini kadın işi olarak görmektedir (Vatandaş, 2007, s. 52). Örgü örmenin kadın faaliyeti olduğu motif adlandırmalarında geçen tüm söz varlığı göz önüne alındığında da görülmektedir. Bu noktada örgü motiflerinin ortaya çıktığı dönemdeki popüler kültür öğelerinin de adlandırmalarda var olduğu görülmektedir. Örneğin Türk sinema sanatçısı Türkan ŞORAY hem kendi ismiyle *Türkan Şoray kirpiği* hem de lakabı olan *sultan*, *sultan küpesi* gibi adlandırmalarla motiflerde yer almıştır. Sinema oyuncusu Banu ALKAN da lakabı olan *Afrodite* ismi ile örgü modelleri arasındadır. Yine Türk Sanat Müziği sanatçısı Zeki Müren de *Zeki Müren dişi* adlandırması ile motif ismi olarak kullanılmaktadır. Hafif sözlü Türk Batı Müziğinden *büklüm büklüm* ve *şaşkın* gibi şarkılar da motif ismi olarak kullanılan popüler kültür öğeleridir. Reşat Nuri GÜNTEKİN’in *Dudaktan Kalbe* romanı da yine örgü modellerinde yer alan bir adlandırmadır. Elbette burada zikredilen bu popüler kültür öğeleri günümüz için varlıklarını kaybetmeseler de popülerlikleri azalmış figürlerdir. Ancak buna rağmen örgü model ismi olarak varlıkları devam etmektedir. Bu durumun göstergebilim açısından bir kalıplaşma örneği dolayısıyla ikonlaşma olduğunu söylemek mümkündür. Bu ikonlaşma sebebiyle örneğin Büklüm Büklüm şarkısını hiç duymamış birisi söz konusu örneği uygulayabilmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada iki yüze yakın örgü modeli tespit edilmiştir. Tespit edilen örgü modellerine hangi isimlerin verildiği morfolojik ve semantik açıdan incelenmiştir. Örgü modellerinin adlandırılmalarında morfolojik olarak basit, türemiş ve birleşik yapıdaki isimler kullanıldığı görülmüştür.

Örgü modellerindeki adlandırmalarda çokluk eki -lAr’ın kullanıldığı Yapısal İnceleme başlığında incelenmişti. Her ne kadar dil bilimsel olarak çokluk eki kullanılsa da semantik

olarak çokluk ekinin işlevini üstlenen kelimelerden de söz etmek mümkündür. Bu noktada, anlamında *birden fazla olanı* barındıran buket, zincir, ağ, orman gibi kelimelerin kullanıldığı örnekleri saymak mümkündür. Ayrıca *boncuk boncuk* ve *büklüm büklüm* gibi ikilemeden oluşmuş adlandırmalar da aynı örneğin birden fazla tekrarlanmasını ifade eden ve dolaylı olarak çokluk bildiren modellerdir.

Çokluğun işaretlenmesinde dil bilimsel olarak eklerin yanında somut kelimelerden faydalanılması, örgünün somut bir uğraş olması ile de ilgilidir. Bu sebeple ister basit, türemiş ya da birleşik yapıda olsun örgü model adlandırılmalarının büyük bir kısmında somut adlandırmalara yer verildiği görülmüştür. Bu somut adlandırmalarda özellikle doğadan faydalandığı açıktır. İnsanın çevresinde olan bir şeyi, bir başka şeyi adlandırmada kullanması dilin işlevsel olması ile ilgilidir. Örgü model adlandırmaları bu yönüyle hem yaşanan coğrafyadan hem de tanık olunan gündelik hayattan kelimeleri barındırması bakımından ilgi çekicidir. Ayrıca örneğin Türk toplumunda kadına ait bir fiil olarak görülmesi de bu duruma eklendiğinde, örgü model isimleri bize kadının gözünden çevreye bakma ve kadın dünyasına dair söz varlığının temsilini göstermektedir.

Söz konusu temsilde tabiata ilişkin (dalga, bahçe, orman, tümsek vs.) sözcüklerin yanı sıra tabiattaki bitkilerin (aslan ağzı, akasya, başak, armut ağacı, gelincik, iğde vs.) ve hayvan isimlerinin (kedi, tavşan, örümcek vs.) çoğunluğundan söz etmek mümkündür. Doğa kavram alanındaki sözcükler diye özetlenebilecek tüm bu model isimlerinde somut olan sözcükler dikkat çekmektedir. Gündelik hayatta karşılaşılan eşyaları, popüler kültür öğelerini ve yiyecek-içecek isimleri gündelik hayatın içerisinde olan bir eylem olan örgü modellerinde görmek mümkündür. Soyut ve somut ilişkisinden bakıldığında ise sepet, yelpaze, rende gibi ev eşyalarından pirinç, gofret, çiğdem, baklava, erişte, fındık vs. gibi yiyecek isimlerini içeren ve yine gündelik hayatın içinden seçilmiş somut kelimelerin yer aldığı örneklerdir.

Yüzyıllardır öncelikle insanların giyinme ihtiyacı ile başlayan ve sonrasında hobi olarak devam ettirilen örgü modellerinin isimleri bu yönüyle toplumsal belleğin de taşıyıcısıdır. Günümüzde internete erişimin artması ile birlikte geleneksel bir el sanatı olan örgü, sosyal ağlar üzerinde ve kişisel sayfalarda ulaştığı kişi sayısını ve kalıcılığını devam ettirmektedir. İnternetin olmadığı dönemlerde sadece örgü ören kişiler arasında kalan modeller ve söz varlığı böylelikle daha fazla kişiye ulaşabilmekte ve sözlü bir eylem olmanın yanında yazılı hâle de gelmektedir. Bu noktada örgü modellerinin İnternet sayfalarında tarif edilme biçimleriyle geleneksel tarif etme şekilleri arasında da farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu farklılık yalnızca örgü örneklerinin tarifi ile sınırlı değildir. Burada yapılan çalışmada örgü modellerinin tıpkı dildeki ağızlara benzer biçimde farklı yerlerde farklı morfolojik biçimlerle adlandırıldığından söz edilmişti. Örneğin; *sultan küpesi* ile *yapraklı küpe çiçeği* ve *buğday başağı* ile *balık kılıcı* örnekleri farklı adlandırmalar olsa da aynı örneği ifade etmektedir. İnternet ortamındaki örgü sitelerinin varlığı her ne kadar geleneksel olan örgüyü daha ulaşılabilir kılsa da ağızların ölçünlüleşmesine benzer bir şekilde örgü modellerinde de tekleşmenin oluşmasına sebep olmaktadır. İnternet ortamı bu noktada bir *saha* olarak kabul edildiğinde buradaki verilerde ölçünlüleşmiş olanı görmek de mümkün olmaktadır. Örneğin arama motoru Google'a "buğday başağı örgü" yazıldığında otuz binden fazla sonuç elde edilirken, "balık kılıcı örgü" yazıldığında ise 12.700 sonuç elde edilmektedir. Ayrıca, *balık kılıcı* adlandırmasının aynı zamanda bir saç örgü modelinin adı olduğunu da hatırlatmak gerekmektedir.

Herhangi bir şeye isim vermek o şeyi var etmek olduğu kadar aynı zamanda dil açısından kalıcılığı sağlamaktadır. İster ölçünlüleşerek ister daha dar bir alanda kalsın örgü model adlandırmalarında da bir kalıplaşmanın olduğu görülmektedir. Özellikle döneminin popüler kültür öğelerinin izlerini taşıyan *Zeki Müren dişi*, *Sultan kirpiği*, *Dudaktan Kalbe* gibi model adlandırmaları bu kalıplaşmanın somut örnekleridir. Somut olmayan kültürel miras öğelerinden biri olan örgü modellerinin kayıt altına alınması ve toplumsal olarak incelenmesi; toplumsal belleğin aktarımına katkı sağlaması bakımından önemlidir.

Ek: Örgü Modelleri Tablosu

Dudaktan Kalbe

Nohut

Pirinç Örgü

Türkan Şoray Kirpiği

Yelken Modeli

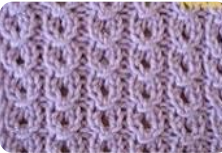
Baklava

Zeki Müren Dişi

Bal Peteği

Çatlak Kahve

Fıstıklı Baklava

Yüzük Taşı

Uçurtma Örneği

İnci Tanem

Lale Yaprığı

Tepenin Sırtı

Kahve Çatlağı

Süt Dişi

Yapraklı Saklı Bahçe

Başak Bahçesi

Çanak kale

Ot

Patika Yolu

Büzme Fıstık

Sarmaşık Bahçesi

Yarım Elmas

Çam Dalı

Kaz Ayağı

Timsah Sırtı

Timsah Derisi

Selvi Dalları

3 Sağa 3 Sola Burgu

Akordeon

Mor Yapraklar

Bombeli

Tomurcuklu Burgu

Yan Yalancı

Yarım Yıldız

Popcorn

Sultan

Kalpli Fiyonk

Karanfil

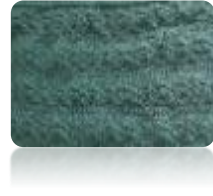
Kesme Şeker

Rende

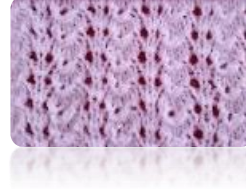
Çıtırık Dokuma

Virgül

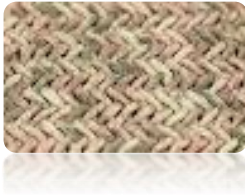
Patlamış Mısır

Kirpik

Kahve Çekirdeği

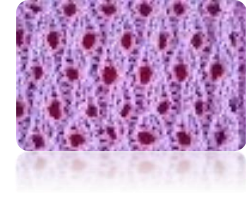
Balık Sırtı

Çim Bahçesi

Su Yolu

Yaz Gülü

Ahududu

Sıralı Tomurcuk

Ray

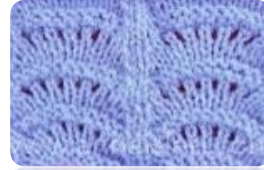
Hanimeli

Huzur

Üçlü Yaprak

Haroşa Dalgası

Fıstıklı Süpürge

Sonbahar

Lale Yaprakları

Dalgaların Köpüğü

İpli Petek

Kapaklı İstiridye

Saç Örgülü Kalpler

Deniz Minareleri

Saç Örgüsü

Fıstık Zinciri

Entrelak

Tunus

Zeytin Dalı

Tarak

Kılçık

Minik Yelkenler

Lale Buketi

Bahar Dalı

Buse

Nar Tanesi

Selanik

Kader Ağı

Haraşo

Cilveli Selanik

Örtümcek Ağı

Sevgi Kanatları

Tohumlu Yılan Güle
Dolandı

Petek

Yılan Güle Dolandı

İğde Yapağı

Defne Yapağı

Burgulu Kalpler

Ajurlu Y'ler

Ters Başak

Küçük Tavşanlar

Fıstıklı

Gelincik

Kedi Tırnağı

Haroşalı Ajurlu Tepeler

Ajurlu Dalga

Bebek Çiti

Tavşan Kulakları

Küpeli

Sevgi Çiçekleri

Gofret

Zincirli Burgu

Kaydırmalı Ajur

Söğüt Dalları

Badem

Çerçeveli Yapraklar

Kabarcıklı Yaprak

Sırma

Çiçek Bahçesi

Salkımlı Dallar

Sıralı Fıstık

Kır Çiçeği

Çiğdem

Bademler

Lalezar

Kabarcık

Serçe İzi

Çatlak Dallar

Çapraz Tümsek

Lastikli Baklava

Midyeler

Bon Bon Şekeri

Çimenler

Bükmeli Çiçekler

Yağmur Taneleri

Neşeli Örgüler

Boncuk Boncuk

Sevgi Yaprağı

Minik Kurdeleler

Çilek Taneleri

Ajurlu Altıgen

Yan Zigzag Ajurlar

1 Ters 3 Kes

Sarhoş Yolunu Şaşırdı

Çiçek Zinciri

Gelin Topuzu

Ajur Dalgaları

Fitilli Burgu

Ajurlu Minik
Tomurcuklar

Minik Piramitler

Büklüm Büklüm

Bahar Tomurcuk Dalları

Bağlamalı Ajur

Uçuşan Kelebekler

Çıtı Pıtı

Kanatlı

Tavşan Dişi

Kuzu Dişi

Fare / Sıçan Dişi

Muşmula Yapraklı

Sarmaşık Dalları

Tomurcuklu Gizli Bahçe

Çanakkale Burgusu

Sarmaşık Çiçeği

Sultan Küpesi

Sarmaşık Gülleri

Fındık Bahçesi

Çift Pirinç

İğde Yapağı

Haraşo Dalgası

İnci Tanem

İpli Petek

Katlı Yelpaze

Kardelen Çiçeği

Küçük Kabarcıklar

Renkli Taşlar

Şaşkın

Dalgalı Yollar

Sonbahar Yaprakları

Çam Ormanı

Dalgalı Erişte

Köpüklü Dalgalar

Kahve Köpüğü

Laleler

Akasya Yaprakları

Üçgen Armut Ağacı

Kabak Çiçekleri

Çiçek Sepeti

Aslan Ağız

Denizde Dalga

Afrodit

Burgulu Halat

Kabaran Yürekler

Kaynaklar

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Anlambilim, anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aysever, R. (2002). Kratylos: adların doğruluğu ve bilgi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), s. 153-166.
- Guiraud, P. (1984). *Anlambilim*. Ankara: Kuzey Yayınları.
- Günay, D. (2004). *Dil ve iletişim*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- İmer, K. (1987). Toplum dil bilimin kimi kavramlarına kuramsal bir bakış ve dil türleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C 31, 1-2, s. 213-229.
- Kalafat, Ş. (2017). Bir toplumsal cinsiyet dili incelemesi: yün örme motiflerinde kültürel bellek metaforları. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatında "Kadın" Sempozyumu Bildirileri*. Bildiriler Kitabı, 2-6 Mayıs 2017, Ankara, s. 555-573.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede söz dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karatay, S. ve Oyman, N. (2017). Aksaray ilinde çorap ve patik örücülüğü. *Journal of Awareness*, 2 (3S), s. 103-116.

- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- König, Ç. G. (1991). Toplumdilbilim açısından dil ve dil türleri. *Dilbilim Araştırmaları, Ankara: Hitit Yayınevi*.
- Öztürk Dağabakan, F. (2019). *Toplumdilbilim*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Platon. (2015). *Kratylos diyalogu*. (çev. Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Saussure, F. (1998). *Genel dilbilim dersleri*. İstanbul: Multilingula Yayınları.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Journal of Economy Culture and Society, 0(35)*, s. 29-56.

İnternet Kaynakları

- <http://bakyap.com/>
- <https://elisiorgudukkani.com/>
- <https://www.elorgumodelleri.com/>
- <https://www.emekce.com>
- <https://google.com>
- <https://hobiisleri.com/>
- <http://www.hobiornekleri.com/>
- <http://www.hunerliparmaklar.com/>
- <https://kendinyapsana.com/>
- <https://www.kolayhobiler.com/>
- <https://nazarca.com/>
- <https://serifeninorgudunyasicom.com/>
- <https://orgudantelmoda.com/>
- <http://orguyapilisi.com/>
- <https://tr.pinterest.com/>
- <https://www.yenihobi.com/>

Extended Abstract

Human beings have always been in close contact with nature as well as the other living beings in their geography. Feeding and shelter are the primary aspects of a person's interaction with nature. Clothing can be another aspect to add to this primary list. The material for the clothing object also comes from nature. Wool is one such material. Clothing objects made of wool and wool threads date back to the birth of Christ.

Production tools used in knitted products differ depending on location and culture. In Turkish culture, knitting needle and crochet needle are the two tools most generally used in clothing items made of wool or thread. Gauge of the thread as well as its type determine which knitting tool to use. Gauge of the knitting/crochet needle (its size) may also vary according to the function and model of the object to be knitted.

As a traditional hobby, knitting can also be found in idioms, sayings, and folk beliefs of a culture. In Turkish culture, for instance, before beginning a new knitting, someone is asked to quickly enter the room where knitting takes place so that the knitted object can be completed quickly.

The existence of knitting within language is evidently vast as it has become part of culture instead of merely meeting basic needs. The naming of the produced “things” is as much important as the presence of the act of knitting and knitting tools within the lexicon. Within the scope of this study, 181 wool knitting models/motifs were determined. The naming of these motifs can be examined both morphologically and semantically.

The names used in the knitting motifs were morphologically categorised as simple and compound. 3s of the names were formed as a regular sentence. 43 of them were made of a simple word. Only four out of these 43 were proper nouns; and three of them are place names: *Çanakkale*, *Tunus*, and *Selanik*.

There are examples of knitting motif names using inflexional suffixes or derivational affixes of the name-generating category. In such examples only two affixes were used: +II/+IU which are used to make names such as *bombeli* (bulbous), *küpelî* (with earring), and *fıstıklı* (with pistachio). Another affix used here is +IAr, which is the plural suffix, such as *bademler* (almonds), *midyeler* (mussels), and *çimenler* (grasses). Singular forms of these motifs are also used. For instance, both *midye* (mussel) and *midyeler* (mussels) indicate a name category for knitting motifs. There are two reasons for the simultaneous existence of both. For one thing, using the singular form of the name denotes a single and large motif. Secondly, the plural knitting motif name refers to intermeshing of models.

Although the names used in knitting motifs are artificial signs, they nevertheless carry the characteristics of a natural language because they use its data. Different usages in dialects and sociolects observed in each language are also true for knitting motifs. For instance, although named differently, *minik yelkenler* (little sails) and *beşte beş* (five out of five) refer to the same motif. Geographical and / or cultural differences of people naming the motif result in different names for the same motif.

It is seen that plants and animals as well as nature are frequently used in naming knitting motifs. *Çam ormanı* (pine forest), *çapraz tümsek* (cross mound), *deniz dalgası* (sea wave), *köpüklü dalgalar* (foamy waves), *ajur dalgaları* (hemstitch waves) are among the names that are formed by using the elevations found in nature such as wave, forest, hill, and mound. Semantically speaking, the names of knitting motifs are artificial signs. Contextual meaning is highly significant in artificial signs. For instance, *küpelî* as a word denotes “one which/who has earrings” and *kanatlı* denotes “one with a wing.” However, when these words are considered within the frame of the act of *knitting*, one would think of knitting motifs which are formed by drawing similarities with these objects without necessarily thinking of these objects themselves.

Just as nature is used in naming motifs, concepts and words related to daily life are also used. Vocabulary related to daily life may refer to food/drinks and objects. Objects used in naming the knitting motifs (e.g. comb, earring, and fan) are almost always from the female world. More than 90% of both men and women consider knitting as a female activity in Turkey, which is also evident when one looks at the vocabulary used in naming the knitting motifs.

Popular culture elements also find place in the naming of knitting motifs. For instance, the famous Turkish actress Türkan Şoray is made part of the knitting motifs both by her own name (*Türkan Şoray kirpiği* – Türkan Şoray lash) and by her nickname Sultan (*sultan kupesi* – sultan earring). Another actress Banu Alkan is also used in naming a knitting model by her nickname *Afrodit* (Aphrodite). Likewise, Zeki Müren, the famous Turkish singer, is used as the name of a motif by *Zeki Müren dişi* (Zeki Müren’s tooth). Songs from Turkish pop music such as *büklüm büklüm* (curly) and *şaşkın* (silly) are other popular culture items turned into motif names. Reşat Nuri Güntekin’s novel *Dudaktan Kalbe* (From Lips to Heart) is the name of another knitting motif. Evidently, some of these popular culture items may have lost their popularity today, but they maintain their existence as knitting motifs. This can be considered as an example of iconization. Due to this iconization, someone who has never heard of the song *büklüm büklüm* can apply the motif and knit it.

As mentioned before, this study only focuses on knitting motifs made of wool. However, there are various knitting materials and knitting tools. Therefore, it is possible to examine the naming of motifs according to the material and tool of the knitting in a larger study.

Making a record of knitting motifs, which are part of intangible cultural heritage, examining them within their social environment, and contributing to their transference to the collective memory are the objectives.